

Productivity Movement ในแบบฉบับเวียดนาม

ผลิตภาพ (Productivity) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการแข่งขันของทุกประเทศ ซึ่งการเพิ่มผลิตภาพไม่ใช่เพียงการทำให้ตัวเลขอย่าง GDP หรือ Output เพิ่มขึ้น แต่เป็นการสร้างอนาคตให้ธุรกิจและแรงงานมีศักยภาพ สามารถแข่งขันได้ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพื่อวางรากฐานของประเทศให้มีความมั่นคงและดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ให้ไหลเข้าในประเทศอย่างยั่งยืน

เวียดนามถือเป็นหนึ่งในประเทศที่น่าจับตามองด้านการผลักดันการเพิ่มผลิตภาพอย่างจริงจัง โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ผลิตภาพของเวียดนามมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีอัตราการเติบโตของผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยอยู่ที่ 5.1% ต่อปี ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาคอาเซียน รวมถึงสูงกว่าสิงคโปร์และไทย แม้แต่ในช่วงปี 2564 ซึ่งเป็นปีที่ได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุดจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 เวียดนามยังคงมีอัตราการเติบโตของผลิตภาพแรงงานอยู่ที่ 4.7% ซึ่งสูงที่สุดในภูมิภาค โดยปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เวียดนามมีอัตราการเติบโตของผลิตภาพสูง ได้แก่

- **แรงงานที่มีทักษะเพิ่มสูงขึ้น** เวียดนามถือว่าการพัฒนาทักษะแรงงานเป็นสิ่งสำคัญลำดับต้นๆ ของประเทศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับภาคอุตสาหกรรม เช่น ทักษะด้านเทคโนโลยี วิศวกรรม การผลิต ตลอดจนการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา และความสามารถในการปรับตัว เพื่อให้พร้อมสำหรับการทำงานยุคใหม่ ซึ่งเวียดนามตั้งเป้าหมายเพิ่มจำนวนแรงงานมีฝีมือในประเทศเป็น 30% ภายในสิ้นปี 2568

- **ค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าคู่แข่ง** เวียดนามเป็นประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าหลายประเทศ โดยปัจจุบันค่าแรงขั้นต่ำของเวียดนามในพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ เช่น ฮานอย โฮจิมินห์ อยู่ที่ประมาณ 4,680,000 ด่งต่อเดือน (ประมาณ 6,700 บาท) ขณะที่ค่าแรงขั้นต่ำของจีนอยู่ที่ 1,420 หยวนต่อเดือน (ประมาณ 17,000 บาท)

- **นโยบายสนับสนุนการลงทุนจากต่างชาติ** เวียดนามมีนโยบายที่เอื้อต่อการลงทุนจากต่างชาติ ทั้งการลดกฎระเบียบในการดำเนินธุรกิจและอุปสรรคจากการค้า การให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีและยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักรและวัตถุดิบ รวมถึงการเข้าร่วมเขตการค้าเสรีต่างๆ ซึ่งช่วยลดอัตราภาษีนำเข้าสินค้าระหว่างประเทศให้สามารถนำเข้าและส่งออกสินค้าได้ในราคาถูกลง ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตในเวียดนามต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง

ปัจจุบัน บริษัทขนาดใหญ่จำนวนมาก อาทิ Adidas Nike IKEA Apple Foxconn Dell และ Samsung เป็นต้น ให้ความสนใจลงทุนและย้ายฐานการผลิตมาที่เวียดนามเพิ่มขึ้น จนอาจทำให้เวียดนามสามารถก้าวขึ้นมาเป็น “โรงงานโลก (World Factory)” แทนที่จีนซึ่งยังคงได้รับผลกระทบจากสงครามการค้ากับสหรัฐอเมริกาที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง โดยเมื่อพิจารณาจากมูลค่าการนำเข้าของสหรัฐฯ ในปี 2565 เวียดนามได้ก้าวข้ามเกาหลีใต้ขึ้นมาเป็นคู่ค้ารายใหญ่ของสหรัฐฯ ในลำดับที่ 6 มูลค่าการนำเข้า 127.5 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ (ไทยอยู่ในลำดับที่ 14 มูลค่าการนำเข้า 58.7 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ) ซึ่งสินค้าที่เวียดนามส่งออกไปยังสหรัฐฯ มากที่สุดคือสินค้ากลุ่มไฮเทค ไม่ใช่สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเหมือนในอดีตอีกต่อไป

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ในทศวรรษที่ผ่านมาเวียดนามจะประสบความสำเร็จในการเพิ่มอัตราการเติบโตของผลิตภาพแรงงาน แต่อัตราการเติบโตของผลิตภาพแรงงานของเวียดนามมาจากเมืองใหญ่เป็นหลัก อาทิ ฮานอย ดานัง โฮฟอง โฮจิมินห์ซิตี้ และเกิ่นเทอ ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ ในขณะที่เมืองอื่นๆ ยังมีบทบาทต่ออัตราการเติบโตของผลิตภาพแรงงานไม่มากนัก อีกทั้งค่าจ้างแรงงานของเวียดนามซึ่งเดิมเป็น

ปัจจัยดึงดูดหลักสำหรับนักลงทุนกลับมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ เวียดนามยังกำลังเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญหลายประการ อาทิ

- **โครงสร้างประชากรที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ** UNFPA ระบุว่า เวียดนามเป็นหนึ่งในประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเร็วที่สุดในโลก ในปี 2562 เวียดนามมีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปคิดเป็น 11.9% ของประชากรทั้งหมด และจะเพิ่มขึ้นเป็นมากกว่า 25% ภายในปี 2593 โดยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในปี 2579 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลมาจากอัตราการเสียชีวิตที่ลดลงและอายุขัยที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับอัตราการเจริญพันธุ์ที่ลดลงอย่างมากในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรและนำไปสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว
- **โครงสร้างเศรษฐกิจที่กำลังเปลี่ยนผ่านสู่ภาคบริการ** จากข้อมูลสำนักงานสถิติของเวียดนามพบว่า ภาคบริการกำลังเป็นภาคที่มีสัดส่วนใหญ่ที่สุดต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของเวียดนาม โดยในปี 2565 ภาคบริการมีสัดส่วนที่ 41.33% ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมและการก่อสร้างมีสัดส่วนที่ 38.26%
- **การผลิตแรงงานทักษะสูงที่ไม่ทันต่อความต้องการ** กระทรวงแรงงาน ผู้พิการ และสวัสดิการสังคมของเวียดนามในปี 2565 รายงานว่า มีแรงงานเพียง 26% เท่านั้นที่ได้รับการฝึกอบรมอย่างสมบูรณ์ ในขณะที่แรงงานที่เหลือยังขาดทักษะและไม่สามารถตอบสนองความต้องการขององค์กรได้ ซึ่งองค์กรในเวียดนามถึง 57% กำลังประสบปัญหาในการสรรหาแรงงานทักษะสูง

และถึงแม้เวียดนามจะสามารถเพิ่มอัตราการเติบโตของผลิตภาพแรงงาน (Labor Productivity Growth Rate) ได้อย่างต่อเนื่อง แต่ผลิตภาพแรงงาน (Labor Productivity) กลับยังคงต่ำกว่าหลายประเทศ โดย APO Productivity Databook 2023 รายงานว่า ในปี 2564 เวียดนามมีผลิตภาพแรงงานต่อคนที่ 20,500 เหรียญสหรัฐ ในขณะที่มาเลเซียอยู่ที่ 60,900 เหรียญสหรัฐ ไทย 33,000 เหรียญสหรัฐ อินโดนีเซีย 26,300 และฟิลิปปินส์ 23,600 เหรียญสหรัฐ ซึ่งสะท้อนว่า อัตราการเติบโตของผลิตภาพแรงงานของเวียดนามมีความเสี่ยงที่จะถูกก้าวข้ามได้ในอนาคต หากประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคอาเซียนมีนโยบายและมาตรการที่สามารถกระตุ้นอัตราการเติบโตของผลิตภาพแรงงาน

สถานการณ์ที่ประเทศกำลังเผชิญส่งผลให้เวียดนามตัดสินใจผลักดันการเพิ่มผลิตภาพแรงงานเป็นแผนระดับชาติ ผ่าน Vietnam's National Program for Increasing Labor Productivity ตามมตินายกรัฐมนตรี 1305/QĐ-TTg เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2566 ซึ่งกำหนดเป้าหมายเป็น 1 ใน 3 ประเทศชั้นนำด้านอัตราการเติบโตของผลิตภาพแรงงานในภูมิภาคอาเซียนภายในปี 2573 โดยเพิ่มอัตราการเติบโตของผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยต่อปีเป็น 6.5% แบ่งเป็นภาคอุตสาหกรรมแปรรูปและผลิต 6.5 - 7% ภาคเกษตรกรรม ป่าไม้ และประมง 7 - 7.5% และภาคบริการ 7 - 7.5% เพื่อมุ่งให้ผลิตภาพแรงงานกลายเป็นแรงผลักดันสำคัญในการเติบโตอย่างยั่งยืน และทำให้เวียดนามสามารถใช้โอกาสจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ภายใต้มตินายกรัฐมนตรีดังกล่าว เวียดนามจะจัดตั้งคณะกรรมการผลิตภาพแห่งชาติ (National Productivity Committee) โดยจะมีการคัดเลือกอุตสาหกรรมและพื้นที่ให้เข้าร่วมโครงการนำร่องเพื่อเพิ่มผลิตภาพแรงงาน และถอดบทเรียนจากต้นแบบที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ทั่วประเทศ ตลอดจนมีการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนธุรกิจ นักลงทุน และแรงงาน เพื่อจัดการกับอุปสรรคในการปรับปรุงผลิตภาพแรงงาน ซึ่งในการผลักดันให้การเพิ่มผลิตภาพแรงงานประสบความสำเร็จ เวียดนามมีแผนที่จะมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรของทั้งประเทศให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ อาทิ การพัฒนาการวิจัย การประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การส่งเสริมนวัตกรรม

และ Digital Transformation การพัฒนากฎหมายที่สนับสนุนสตาร์ทอัพและธุรกิจที่มุ่งเน้นด้านนวัตกรรมและการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ การปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและการฝึกอบรม รวมถึงการปรับปรุงความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม ด้วยการอำนวยความสะดวกในการพัฒนาภูมิภาค การบูรณาการระดับภูมิภาค และการส่งเสริมให้เมืองใหญ่มีศูนย์กลางการค้า การท่องเที่ยว และการเงิน ในระดับนานาชาติ

เวียดนามให้ความสำคัญต่อการสร้างอนาคตที่ดีให้แก่ธุรกิจและแรงงาน ด้วยการเร่งพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างไม่หยุดยั้งในการก้าวขึ้นสู่ผู้นำในกลุ่มอาเซียนและเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของโลกในอนาคต โดยใช้ผลิตภาพแรงงานเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศและก้าวข้ามผ่านความท้าทายของตนเอง ผ่านแผนงานระดับชาติและการลงทุนด้านการศึกษา เทคโนโลยี และนวัตกรรม ซึ่งหากเวียดนามสามารถผลักดันแผนได้สำเร็จ ไทยในฐานะประเทศเพื่อนบ้านและคู่แข่งจะต้องเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญในการแข่งขันดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ดังนั้น ไทยจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญและเร่งผลักดันการเพิ่มผลิตภาพอย่างบูรณาการ ทั้งการยกระดับการศึกษาและพัฒนาทักษะแรงงานสำหรับงานที่มีมูลค่าสูงตรงกับความต้องการในอนาคต การผลักดันให้แรงงานมีการเรียนรู้และพัฒนาทักษะตลอดชีวิต การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรม การส่งเสริมสตาร์ทอัพและธุรกิจขนาดเล็กที่มีศักยภาพเติบโตสูง การปรับปรุงกฎระเบียบและขั้นตอนทางราชการที่ไม่จำเป็นและซ้ำซ้อน การสร้างให้เกิดการแข่งขันทางธุรกิจที่ยุติธรรมและโปร่งใส การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานทั้งด้านคมนาคม พลังงาน ดิจิทัล และสาธารณสุข ตลอดจนการสร้างความร่วมมือกับประเทศต่างๆ เพื่อสร้างกลุ่มเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง ซึ่งหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจำเป็นต้องทำงานเชิงรุกร่วมกันในการผลักดันให้โลกต่างๆ เหล่านี้สำเร็จโดยเร็ว เพื่อวางรากฐานให้ไทยพร้อมรับมือกับการแข่งขันในอนาคตที่กำลังจะมาถึง

Reference

1. Asian Productivity Organization. (2023). *APO Productivity Databook 2023*. APO. <https://www.apo-tokyo.org/wp-content/uploads/2023/12/APO-Productivity-Databook-2023.pdf>
2. Dezan Shira and Associates. (2023, November 15). *Vietnam's National Program for Increasing Labor Productivity: Key Takeaways*. Vietnam Briefing. <https://www.vietnam-briefing.com/news/vietnams-national-program-for-increasing-labor-productivity-key-takeaways.html/>
3. Duc Minh. (2023, November 10). *Vietnam plans for labor productivity to top ASEAN*. VnExpress. <https://e.vnexpress.net/news/business/economy/vietnam-plans-for-labor-productivity-to-top-asean-4675609.html>
4. Hong Chieu. (2022, August 21). *Big firms labor under skilled worker shortage*. VnExpress. <https://e.vnexpress.net/news/industries/big-firms-labor-under-skilled-worker-shortage-4502151.html>
5. Long Le. (2023, October 30). *Can Vietnam become the next Asian tiger?* East Asia Forum. <https://www.eastasiaforum.org/2023/10/30/can-vietnam-become-the-next-asian-tiger/>